

РЕЙТИНГОВЕ ОЦІНЮВАННЯ СФОРМОВАНИХ ПРИ САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ КОМПЕТЕНЦІЙ

ДІОРДІЦА С. Г.

доктор економічних наук

ІВАШКО Л. М.

Одеса

Відомо, що в основу Болонського процесу була покладена європейська система перенесення кредитів (*European Credit Transfer System*). Метою введення ECTS було поліпшення прозорості європейських освітніх систем, полегшення визнання здобутої студентом освіти в інших вищих навчальних закладах

(ВНЗ) Європи. Інакше кажучи, ECTS була введена для підтримки мобільності студентів за допомогою перенесення (взаємозаліку) кредитів, що призначаються за окремі види занять. При визначенні кількості кредитів орієнтація була на трудовитрати студентів, які зараховувалися за участь у заняттях інших ВНЗ. За минулий час ECTS істотно просунулося у своєму розвитку і отримала більш розгорнуту назву: європейська система перенесення та накопичення кредитів (*European Credit Transfer and Accumulation System*), хоча і зберегла колишню аббревіатуру – ECTS. Європейська система передбачає тепер визначення не тільки трудомісткості у кредитах з кожного виду робіт з дисципліни, яка призначається навчальною частиною ВНЗ за домовленістю з кафедрами, а й забезпечення високої якості у процесі навчання.

Професори Н. А. Селезньова, В. І. Байденко, А. М. Тарасюк вважають, що перехід до Болонського процесу та європейської системи кредитів зовсім не означає звичайного перерахунку трудомісткості в академічних годинах у «кредити» (один кредит - 36 академічних годин) [1]. Особливо це стосується процесу самостійної роботи студента, який без використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) практично не контролюється.

Головною зміною у технології навчання при переході до Болонського процесу з використанням європейської системи кредитів є перенесення центру тяжіння на самостійну роботу, спрямовану та контрольовану по-новому з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). При реалізації освітніх програм на основі компетенцій одна з серйозних методологічних проблем – проблема оцінювання міри «сформованості компетенцій». Покажемо, що на відміну від оцінювання знань, оцінювання якості сформованих при самостійній роботі студентів універсальних і професійних компетенцій можна виконати шляхом запровадження у навчальний процес одного із основних у системі менеджменту якості процесного підходу – всестороннього моніторингу цього навчального процесу.

Реалізація компетентісного підходу у професійній освіті сприяє досягненню її головної мети – підготовки кваліфікованого працівника відповідного рівня та профілю, конкурентоздатного на ринку праці, який вільно володіє своєю професією, орієнтованого у суміжних сферах діяльності, може ефективно працювати на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного удосконалення, соціально і професійно мобільного. Компетентісна або ефективна дія зумовлює мобілізацію як знань, практичних навичок, так і соціальних компонентів, таких як відношення до роботи, емоції і мотивація.

У проекті TUNING [4] були чітко сформульовані результати навчання у предметних областях через компетенції, що забезпечує їх прозорість та ефективність. У TUNING-проекті поняття компетенції включає:

- ✦ знання та розуміння (теоретичне знання академічної області, здатність знати та розуміти);
- ✦ знання як діяти (практичне та оперативне застосування знань до конкретних ситуацій);
- ✦ знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття і життя з оточуючими у соціальному контексті).

При навчанні з використанням інформаційно-комунікаційних технологій найбільш критичним є процес навчання при самостійній роботі студента, трудомісткість якої складає близько 70% при підготовці магістрів, і не менше 50% – при підготовці бакалаврів. Процес навчання при самостійній роботі студента практично неконтрольований без використання ІКТ. Окрім того, при компетентісному підході до навчання, коли в процесі самостійної роботи повинні практично сформуватися як професійні, так і універсальні компетенції, управляти цим процесом можна лише застосовуючи інноваційні інформаційно-комунікаційні технології та розроблені на їх основі електронні освітні

ресурси. При цьому виникає необхідність володіти інформацією не тільки про те, скільки часу студент самостійно вивчав зміст інформаційних освітніх ресурсів, скільки про якісну сторону цього навчання. Слід постійно проводити моніторинг, що показує чи провів він самоконтроль і контрольне тестування за розділами та підрозділами дисципліни, з використанням валідних програмно-педагогічних тестів, розміщених у мережевому навчально-дидактичному комплексі цієї дисципліни, які результати тестування, як виконував контрольну роботу та інші роботи (кейс-стаді, есе і ін.), і сформував відповідні цим дисциплінам професійні та універсальні компетенції. Систематично проводити цей процес моніторингу упродовж семестру з можливістю оцінювання якості знань та сформованих при самостійній роботі компетенцій для ухвалення рішення про залік трудомісткості кожної виконаної роботи можна лише за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Оскільки нас цікавить оцінювання якості формування компетенцій у процесі самостійної роботи студента, то цілком закономірно використовувати для цього відомий у системі менеджменту якості процесний підхід.

Процесний підхід є основним з восьми принципів міжнародних стандартів якості ISO 9000:2000 і українських стандартів якості ДСТУ ISO 9000:2001: «Будь-яка діяльність або комплекс діяльності, в якій використовуються ресурси для перетворення входів у виходи, може розглядатися як процес» [2]. Стосовно вищих навчальних закладів (ВНЗ) це можна трактувати таким чином: «Щоб результативно функціонувати, ВНЗ повинні визначати і управляти численними взаємопов'язаними та взаємодіючими процесами як аудиторної, так і самостійної роботи студентів для оволодіння ними універсальними і професійними компетенціями».

Процесна технологія – це технологія управління якістю, за допомогою якої забезпечується контроль за придбанням компетенцій, тобто контроль за процесами:

- ✦ самостійної роботи студентів (мотивація, інформаційні джерела, консультації, методики самоконтролю);
- ✦ навчальної практики (умови проведення практики, кваліфікація керівника практики, методики проведення практики);
- ✦ методичної роботи професорсько-викладацького складу (ПВС) (мотивація ПВС, підвищення кваліфікації, наукові дослідження);
- ✦ а також контролю компетенцій (методики процедури контролю компетенцій, об'єктивізація контролю компетенцій).

Цикл Демінга (PDCA) може бути ефективно застосованим у методиці моніторингу процесу самостійної роботи студента і оцінки його результативності, тобто сформованих компетенцій в ході цього процесу. Саме при такому моніторингу можна визначити можливі відхилення від заданої траєкторії навчання студента на етапі самостійної роботи, відкоректувати дії та досягти необхідної якості навчання. Зазначимо, що цикл Едварда Демінга – це ніщо інше, як наочне відображення до-

бре відомого з кібернетики принципу управління процесами щодо відхилення або за принципом зворотнього зв'язку Уатта – Ползунова у застосуванні до соціально-економічних процесів, яким і є процес навчання.

Навчання з використанням ІКТ забезпечує індивідуалізацію навчання щодо темпу, рівня допомоги. Завдяки використанню мережевого навчально-дидактичного комплексу дисципліни створюється нова модель взаємин викладача та студента, заснована на методі фасилітації [3]. Цей метод передбачає допомогу та стимулювання з боку викладача ефективної самостійної роботи студента і формування його компетенцій. Між студентом та викладачем здійснюється «живе спілкування», про недостатність якого говорять супротивники технологій навчання з використанням ІТК.

Отже, необхідна якість освіти в інформаційному суспільстві принципово не може бути досягнута за рахунок лише традиційних технологій навчання. Формування професійних компетенцій при підготовці фахівців економічного профілю набуває значної ефективності за умови системного використання інформаційних технологій. Адже система [system] — це набір елементів, що знаходяться у взаємовідношеннях і взаємозв'язках один із одним, створюють певну цілісність, єдність, та набувають нових властивостей, які принципово відрізняються від властивостей елементів, що входять до її складу (так званий системний або синергетичний ефект (від греч. *synergos* — що разом діє). Системність використання інформаційних технологій базується на єдності технічних засобів, інформаційного, програмного, методичного і організаційного забезпечення.

ВИСНОВКИ

Цикл Демінга (PDCA) може бути ефективно застосований у методиці оперативного контролю не тільки трудомісткості процесу самостійної роботи студента, але і оцінювання його ефективності, тобто компетенцій, яких набувають студенти в ході цього процесу. Саме при такому оперативному контролі можна визначити можливі відхилення від заданої траєкторії навчання студента на всіх етапах навчального процесу, щоб за допомогою коректуючих управляючих дій досягти необхідної якості навчання. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Болонский процесс: глоссарий (на основе опыта мониторингового исследования) / Авт. сост.: В. И. Байденко, О. Л. Ворожейкина, Е. Н. Карачарова, Н. А. Селезнева, Л. Н. Тарасюк / Под науч. ред. д-ра пед. наук, профессора В. И. Байденко и д-ра тех. наук, профессора Н. А. Селезневой. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2009. – 148 с.
2. Державний стандарт України ДСТУ ISO 9000-2001 системи управління якістю основні положення та словник (ISO 9000:2000, IDT). <http://www.zntu.edu.ua/base/i2/iff/k3/ukr/welding/guide/iso/iso9000.htm> .
3. Инновационный менеджмент: Учебник / Под ред. проф. В. Я. Горфинкеля, проф. Б. Н. Чернышева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Вузовский учебник, 2009. – 464 с.
4. Tuning Educational Structures in Europe. Phases I–V, 2003 – 2008 // www.tuning.unideusto.org/tuningeu